

«Φοβού τους ΝαΔαούς και νόμους φέροντας»

ένας όμηρος

A. Πουλιέζος, καθηγητής Πολυτεχνείου Κρήτης

Προβληματίστηκα πολύ αν θα είχε νόημα να γράψω αυτές τις λίγες γραμμές και ο λόγος είναι ότι το τελευταίο καιρό δεν αισθανόμουν καλά. Μου λένε ότι ανήκω σε μία θλιβερή μειοψηφία μετριοτήτων, βολεμένων, σαθρών υποκινητών των φοιτητών μου. Επίσης με απειλούν ότι μπορεί και να με πλακώσουν στο ξύλο. Κι αυτά όχι από όποιο όποιο αλλά από τους υπουργούς μου, από το πρύτανη μου. Ανθρώπους δηλαδή που ηγούνται της κοινωνίας μας. Ευτυχώς με γλύτωσε από τα χειρότερα ένας φίλος μου ψυχίατρος που με ενημέρωσε για το σύνδρομο της «προβολής της προσωπικότητας» σύμφωνα με το οποίο ο πάσχων αποδίδει στους άλλους γνωρίσματα της δικιάς του προσωπικότητας.

Με σύμμαχο λοιπόν τον Φρόνυτ και ανακουφισμένος από τα ευρήματα της επιστήμης, παίρνω το θάρρος να πω την άποψη μου για το «μεταρρυθμιστικό Νόμο Πλαίσιο» για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

Πριν μπω στις λεπτομέρειες, μερικές γενικές παρατηρήσεις. Ποιος είναι ο πραγματικός κύριος στόχος του νόμου αυτού; Είναι πέραν πάσης αμφιβολίας η κάμψη του φοιτητικού και πανεπιστημιακού κινήματος. Αφού τα σχέδια για τα ιδιωτικά, κερδοσκοπικά πανεπιστήμια εγκαταλείφθηκαν προσωρινά μετά από τη σθεναρή αντίσταση του πιο προοδευτικού κομματιού της πανεπιστημιακής κοινότητας, η κυβέρνηση δεν είχε άλλο δρόμο παρά να εμποδίσει παρόμοιες κινητοποιήσεις την επόμενη φορά. Δεν θα ήταν όμως εύκολο να περάσει στη κοινή γνώμη μόνο τέτοιες διατάξεις, οπότε προσέθεσε και κάποια άλλα, ήσσονος σημασίας, μέτρα για να μπορέσει να τα σερβίρει ως μεταρρύθμιση. Κάποιες σφυγμομετρήσεις (;) δείχνουν ότι αυτό το πέτυχε. Και αφού τη κυβέρνηση την ενδιαφέρει το κουκί, μένει εκεί. Όμως ο κόσμος μπορεί πραγματικά να εκτιμήσει τί είναι αυτός ο νόμος; Πιστεύω πως όχι, αφού πολλά πράγματα αναφέρονται σε λεπτομέρειες που ούτε και οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν. Όταν όμως λες στο κόσμο ότι με το νόμο αυτό, μεταξύ άλλων, θα εξαρθρωθούν οι κουκουλοφόροι, τι περιμένεις. Από την άλλη μεριά πως σκοπεύει η κυβέρνηση να υλοποιήσει τις διατάξεις του νόμου χωρίς τη συναίνεση των άμεσα εμπλεκόμενων;

Στις λεπτομέρειες τώρα. Ποιες είναι οι βασικές ρυθμίσεις του προτεινόμενου νόμου και πως αυτές επιτυγχάνουν τον κύριο στόχο; Κανείς δεν μας το έχει εξηγήσει αυτό! Πώς για παράδειγμα η μείωση των «αιώνιων φοιτητών» θα βελτιώσει την ποιότητα σπουδών; Ή η καθολική ψηφοφορία για τις εκλογές πρυτανικών αρχών; Ή η αλλαγή της έννοιας του ασύλου; Επιπλέον μια σειρά από θέματα όπως για παράδειγμα τα συγγράμματα, έχουν ήδη πάρει το δρόμο τους, μέσα από τη χρηματοδότηση των αμφιλεγόμενων ΕΠΕΑΕΚ. Ήδη στο Πολυτεχνείο Κρήτης τα πιο πολλά συγγράμματα βρίσκονται στο δίκτυο για χρήση από όλους. Όταν αυτό επεκταθεί και στα υπόλοιπα ιδρύματα (δεν γνωρίζω τον ακριβή βαθμό υλοποίησης στα υπόλοιπα ΑΕΙ, αλλά σίγουρα υπάρχουν αντίστοιχες δράσεις), ο φοιτητής θα έχει ελεύθερη πρόσβαση σε πο-

λύ μεγάλη ελληνική βιβλιογραφία. Αν δε προσθέσουμε και την αντίστοιχη ξενόγλωσση, τότε εύκολα αντιλαμβανόμαστε ότι το σύγγραμμα δεν αποτελεί πρόβλημα. Επίσης η λεγόμενη «διαφάνεια» είναι καθεστώς στη μεγάλη πλειοψηφία των ιδρυμάτων. Αρκεί και γι' αυτό μία πλοήγηση στον ιστοχώρο του Πολυτεχνείου Κρήτης για να δει κανείς όλες τις δραστηριότητες των καθηγητών και των εργαστηρίων. Τέλος πολλά ιδρύματα, μεταξύ των οποίων και το Πολυτεχνείο Κρήτης, έχουν από καιρό εσωτερικούς κανονισμούς.

Η πολιτική πρακτική, αλλά και ιδεολογία της κυβέρνησης, έχει φανεί ότι είναι η μετακίνηση του πλούτου από τους λίγους στους πολλούς. Αυτό το πετυχαίνει είτε με νομοθετικές ρυθμίσεις (π.χ. φορολογία) είτε με τη μεταβίβαση δημοσίων αγαθών σε ιδιώτες (π.χ. ΟΤΕ). Η Ανώτατη Παιδεία, σαν ένα τέτοιο αγαθό, αποτελεί ένα στόχο που επιδιώκεται να επιτευχθεί και με τα ιδιωτικά πανεπιστήμια αλλά και με την «ιδιωτικοποίηση» της δημόσιας παιδείας μέσω της εισαγωγής ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων για την αξιολόγηση της λειτουργίας της. Και επειδή εμπόδιο σε όλα αυτά είναι η αντίσταση των φοιτητών και των πανεπιστημιακών, καλό είναι να θεσπιστούν και μέτρα που θα στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση αυτής της αντίστασης. Ας δούμε λοιπόν κάποιες ενδεικτικές ρυθμίσεις του νόμου και πως αυτές εντάσσονται στο πλαίσιο αυτό.

Κατ' αρχάς όλη η φασαρία για το άσυλο γίνεται στην ουσία για ν' απαγορευθούν οι καταλήψεις. Αυτό δεν ομολογείται ευθέως, αλλά ψελλίζεται από τους κυβερνητικούς παράγοντες και τους πανεπιστημιακούς συνοδοιπόρους τους. Προβάλλονται λοιπόν άλλοι λόγοι, υπαρκτοί μεν σε περιορισμένη κλίμακα, που όμως δεν χαρακτηρίζουν τη πραγματικότητα, για να προσεταιρισθούν τη κοινή γνώμη που είναι ευαίσθητη στα θέματα αυτά (κουκουλοφόροι, ναρκωτικά και λοιπές παράνομες πράξεις). Αυτό που δεν μας λένε όμως οι υποστηρικτές της άποψης αυτής είναι γιατί οι αρχές δεν συλλαμβάνουν τους παρανομούντες όταν εξέρχονται του ασύλου; Ή μήπως όλοι αυτοί ξημεροβραδιάζονται εντός των ορίων των πανεπιστημιούπολεων; Είναι λοιπόν οι καταλήψεις επιτρεπτές; Δεν είναι εύκολο να απαντηθεί το ερώτημα αυτό μ' ένα ναι ή μ' ένα όχι. Ακόμα και πανεπιστημιακοί που σήμερα διαρρηγνύουν τα ιμάτια τους για τις ολέθριες συνέπειες των τωρινών καταλήψεων (όπως ο πρύτανης του Πολυτεχνείου Κρήτης), έχουν στο παρελθόν στηρίξει παρόμοιες ενέργειες, χωρίς μάλιστα σήμερα να τις αποκηρύσσουν. Επομένως αυτό που διακυβεύεται «νομιμοποιεί» μία κατάληψη και όχι αυτή καθ' εαυτή η ενέργεια. Χωρίς αμφιβολία η κατάληψη αποτελεί έσχατο μέσο διαμαρτυρίας, και σαν τέτοιο θα πρέπει να χρησιμοποιείται με περισσή φειδώ, κάτι που ομολογουμένως δεν έχει συμβεί πάντα. Κάθε μορφή διαμαρτυρίας εμπεριέχει και το περιορισμό της ελευθερίας κάποιας μερίδας συμπολιτών μας. Όμως και αυτός που διαμαρτύρεται θεωρεί ότι του περιορίζονται στοιχειώδεις ελευθερίες του και ότι δεν έχει άλλο τρόπο αντίδρασης. Εξ άλλου και το πρόσφατο παράδειγμα της υπαναχώρησης για το άρθρο 16, έρχεται να προστεθεί στα αναρίθμητα ιστορικά παραδείγματα που συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι χωρίς αγώνα τίποτα δεν κερδίζεται (δυστυχώς δεν ισχύει το αντίθετο: ο αγώνας δεν φέρνει πάντα το επιθυμητό αποτέλεσμα).

Οι ρυθμίσεις για τους «αιώνιους φοιτητές» έχουν κι αυτές σαν στόχο να δυσκολέψουν τις κινητοποιήσεις. Το χάσιμο ενός εξαμήνου θα βαραίνει πιο πολύ πλέον, όταν κινδυνεύεις να βρεθείς εκτός Πανεπιστημίου. Αν η κυβέρνηση ήθελε να κινηθεί προς τη κατεύθυνση άμβλυνσης του προβλήματος αυτού (στο βαθμό που είναι πρόβλημα)

θα έπρεπε να διερευνήσει τις αιτίες που το προκαλούν, και να τις εξαλείψει. Όπως και να 'χει οι φοιτητές αυτοί επηρεάζουν ελάχιστα τη ποιότητα σπουδών.

Σε ότι αφορά τη διαδικασία εκλογής των πρυτανικών αρχών, η καθολική, σταθμισμένη ψηφοφορία έχει προταθεί από πολλές πλευρές. Όμως κι εδώ η κυβέρνηση κρύβει τις πραγματικές της προθέσεις. Δεν μπορώ να δεχθώ ότι κόπτεται για το περιορισμό του κομματισμού στην εκπαίδευση. Αν πραγματικά το πίστευε αυτό θα έπρεπε να διαλύσει τη φοιτητική της οργάνωση. Προφανώς όμως θεωρεί ότι η αλλαγή του τρόπου εκλογής θα είναι προς όφελος των συμφερόντων της, καθώς εκτιμά (ίσως σωστά, θα δείξει) ότι η «σιωπηρή πλειοψηφία» είναι συντηρητική. Παρομοίως πάντως ούτε η ρύθμιση αυτή θα επηρεάσει τη ποιότητα σπουδών.

Τι να πει κάποιος για τον τετραετή προγραμματισμό με «κοινωνική λογοδοσία»; Αν και οι όροι εδώ είναι λίγο ασαφείς, έχει γίνει αντιληπτό ότι έχουμε να κάνουμε με τη χρήση της περίφημης αξιολόγησης των πανεπιστημίων με τον τρόπο που όλοι φοβόμαστε. Δηλαδή με τη τιμωρία, μέχρι εξαίλειψης, των «κακών» ιδρυμάτων, έτσι ώστε να δημιουργηθεί χώρος για την αντικατάστασή τους από τα «καλά» ιδιωτικά. Δηλαδή ενώ κανονικά θα έπρεπε η αξιολόγηση να λειτουργήσει προς τη κατεύθυνση βελτίωσης της κατάστασης των τμημάτων - όπως πολλοί υποστηρίζουμε, αλλά διαβάλλεται η άποψη μας - θα λειτουργήσει προς την αντίθετη. Γιατί πώς είναι δυνατό να αγωνισθούν στον ίδιο στίβο ο αρτιμελής και ο σκοπίμως ακρωτηριασμένος;

Υπάρχουν πολλά παράπονα για τον τρόπο εκλογής και εξέλιξης των μελών ΔΕΠ, πολλά με τα οποία συμφωνώ, αν και η προσωπική μου πείρα από το Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης είναι θετικότερη. Επίσης, ειρήσθω εν παρόδω, ότι στο εν λόγω τμήμα, αλλά και σε ολόκληρο το Πολυτεχνείο Κρήτης, δεν υφίσταται θέμα «ιπταμένων καθηγητών» καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των μονίμων μελών ΔΕΠ διαμένουν στα Χανιά. Κι αυτά έχουν επιτευχθεί εντός του υφιστάμενου νομικού πλαισίου χάρη στη νοοτροπία που διακατείχε τους πρώτους εκλεγέντες, νοοτροπία που μεταλαμπαδεύτηκε και στους επόμενους. Δεν νομίζω ότι περαιτέρω διοικητικά μέτρα θα άλλαζαν το σκηνικό στο τομέα αυτό, πόσο μάλλον όταν προτείνεται η μεσολάβηση «αδιάφθορων» συναδέλφων από το εξωτερικό. Έχουν σκεφτεί οι προτείνοντες αν αυτό είναι εφικτό; Θα τους υπενθυμίσω μόνο τι (παράλογο) έχει συμβεί με τις επιτροπές αξιολόγησης των διαγωνισμών του Δημοσίου. Εκεί, για να κτυπηθεί η διαφθορά, υπεχρέωσαν τα πανεπιστήμια να συμπεριλαμβάνουν στις πενταμελείς επιτροπές έναν εκπρόσωπο του υπουργείου και έναν του επιμελητηρίου. Αποτέλεσμα; Οι επιτροπές από πενταμελείς κατάντησαν τριμελείς, αφού ποτέ δεν εμφανίζονται οι εκπρόσωποι αυτοί. Άρα η όποια διαφθορά διευκολύνθηκε.

Έχει μείνει κάτι άλλο; Δεν νομίζω. Επομένως αν όλ' αυτά δεν συνιστούν ουσιαστικές αλλαγές, τι θα μπορούσε να σηματοδοτήσει μία πραγματική μεταρρύθμιση; Θ' απαριθμήσω μερικά πράγματα, χωρίς να σημαίνει ότι συμφωνώ και με την εφαρμογή τους:

1. Η εισαγωγή όλων όσοι το επιθυμούν στα Πανεπιστήμια.
2. Η χορήγηση υποτροφίας που να καλύπτει όλα τα έξοδα σπουδών.
3. Η κατάργηση της παραπαιδείας.
4. Η επαναθεσμοθέτηση της Ανώτερης Παιδείας (δηλαδή ενός ενδιάμεσου επιπέδου, όπως ήταν πριν τα ΤΕΙ).

5. Ο διπλασιασμός των αποδοχών των εκπαιδευτικών.
6. Η αύξηση των δαπανών για τη παιδεία και την έρευνα στο 7%.

Τελειώνοντας, επιτρέψτε μου κυρία υπουργέ να σας πληροφορήσω μία λεπτομέρεια: εκτός από μετριότητες, βολεμένοι και σαθροί υποκινητές κάποιοι από μας ανήκουμε και στη γενιά του Πολυτεχνείου. Μήπως σας λέει τίποτα αυτό;